RECENZJE - REVIEWS

Turyzm 2001, 11/1

Jolanta Wojciechowska
Katedra Geografii Miast i Turyzmu
Uniwersytet Łódzki
90-147 Łódź, ul. Kopcińskiego 31
l@geo.uni.lodz.pl

PODSTAWY AGROTURYSTYKI MACIEJ DRZEWIECKI BYDGOSZCZ 2001, 222 ss.

To już druga z kolei książka z zakresu agroturystyki tegoż autora. Pierwsza, zatytułowana *Agroturystyka. Założenia – uwarunkowania – działania* została wydana w 1995 r. i była kierowana zarówno do praktyków, jak i teoretyków.

Prezentowana pozycja, zgodnie ze stwierdzeniem autora, „może spełniać pożyteczną rolę dla uczniów, studentów, organizatorów i teoretyków". Jest więc kierowana do szerokiego grona czytelników. Układ, struktura oraz zakres treściowy poszczególnych rozdziałów (jest ich dziewięć) w obydwóch książkach cechuje znaczne podobieństwo, dlatego też niniejsza recenzja zawierać będzie porównanie tych publikacji.

Dwa pierwsze rozdziały, zatytułowane: „Problematyka wstępna" i „Założenia ideowe", wyraźnie kierowane są do teoretyków. W pierwszym rozdziale autor przedstawia poglądy terminologiczne odnoszące się do agroturystyki i pojęć nadrzędnych, jak: turystyka, rekreacja, turystyka wiejska, ekoturystyka itp. Koncepcja przeglądu pojęć generalnie została przejęta z wcześniejszego opracowania. Nowością jest schemat usytuowania pojęcia agroturystyki w układzie przestrzenno-funkcjonalnym zaproponowanym przez autora. Trzonem układu jest strefa wsi, składająca się ze strefy podmiejskiej (wieś zurbanizowana), terenów osiedleńczo-rolnych (wieś „prawdziwa"), rejonów rekreacyjnych i terenów chronionych. W układzie tym, agroturystyka (a raczej gospodarstwa agroturystyczne) zostały umieszczone w grupie terenów osiedleńczo-rolnych. Autor w tekście nie objaśnia bliżej idei prezentowanego schematu. Odnosi się wrażenie, iż schemat ten przedstawia

PODSTAWY AGROTURYSTYKI [*THE FUNDAMENTALS OF AGROTOURISM*], MACIEJ DRZEWIECKI BYDGOSZCZ 2001, 222 pp.

This is the second work by this author on agrotourism. The first, entitled *Agrotourism – Underlying Assumptions, Conditions, Activities*, was published in 1995 and was addressed to both practitioners and theoreticians.

According to the author, the book "may be useful for pupils, students, organisers and theoreticians" so it is addressed to a wide range of readers. Its nine chapters are similar to the previous publication in terms of arrangement and structure as well as contents, and the review, therefore, will compare the two books.

The first two chapters, "Introductory problems" and "Ideological assumptions", are clearly addressed to theoreticians. In the first the author presents concepts used in agrotourism such as tourism, recreation, rural tourism, ecotourism, etc. The general concept was taken from the earlier book and its novelty is the placing of agrotourism in the spatial-functional system proposed by the author. The core of the system is the 'rural zone', which consists of the rural-urban fringe (the urbanised countryside), rural areas proper (the 'real' countryside), recreational areas and protected areas. In this system agrotourism, or rather agrotourist locations, were placed only in the category of 'rural areas proper'. The author does not explain the idea of the system in great detail and there is an

idealny wzorzec usytuowania agroturystyki w zaproponowanym układzie przestrzenno-funkcjonalnym. W rzeczywistości jednak gospodarstwa agroturystyczne występują we wszystkich strefach, łącznie z miejską.

W rozdziale pierwszym autor umieścił także zarys dorobku naukowego z zakresu agroturystyki w literaturze polskiej i zagranicznej. Dorobek piśmiennictwa polskiego został zaprezentowany w trzech grupach czasowych: 1980–2000, do 1990, 1990–2000. W tej ostatniej grupie zostały wydzielone badania empiryczne, opracowania adaptacyjne i opracowania programowe. Koncepcja podziału grup jest dość dyskusyjna, niemniej autor wskazał na bogactwo zagadnień tematycznych podejmowanych w agroturystyce. Omawiając literaturę zagraniczną, pokrótce zanalizował wybrane klasyczne prace. W porównaniu z wcześniejszą publikacją, ta część pracy jest wyraźnie poszerzona.

Rozdział drugi, „Założenia ideowe", w dużej części jest powtórzeniem z wcześniejszej publikacji. Są więc tu podrozdziały dotyczące teorii dobrego wypoczynku, filozofii turystyki alternatywnej, założeń turystyki wiejskiej czy perspektyw, szans i zagrożeń jej rozwoju. Ten (wymieniony tu jako ostatni) podrozdział budzić może mieszane uczucia, gdyż nie zostały w nim uwzględnione żadne zmiany społeczno-gospodarcze, jakie nastąpiły w ciagu 5-letniego okresu, który upłynął od napisania pierwszej książki, a który wskazuje jednak na nieco inne obecnie perspektywy, szanse i zagrożenia rozwoju turystyki wiejskiej.

Nowym zagadnieniem w tym rozdziale są rozważania na temat czym jest agroturystyka oraz ocena znaczenia agroturystyki. Udzielając odpowiedzi na pierwsze pytanie, autor skupia się na wymienieniu głównych jej atutów. W zakresie drugiego zagadnienia – wskazuje na obecne czynniki rozwoju agroturystyki, uzyskiwane korzyści (w tym ekologiczne), a także omawia zagrożenia i straty wynikające z jej rozwoju, przy czym podkreśla, że w ostatecznym efekcie wpływ agroturystyki na wieś jest wyraźnie pozytywny.

Kolejny rozdział dotyczy rodzaju usług agroturystycznych. Autor krótko tłumaczy, czym jest produkt agroturystyczny, a następnie omawia formy usług agroturystycznych według klasycznego podziału na usługi noclegowe, gastronomiczne i formy uzupełniające. Koncepcja tego rozdziału w dużej części jest powtórzeniem z poprzedniej publikacji.

impression that this area presents the ideal of agrotourism in a spatial functional system. In reality, however, agrotourist locations can be found in all areas, including the urban one.

In the first chapter the author also outlines the academic literature, both Polish and foreign, dealing with agrotourism. The Polish part was presented in three periods: 1980–2000 as a whole, then before 1990 and 1990–2000 as separate stages (in the last the author presented empirical research, compilations of other works and projects), and the division into three such periods is quite controversial. However through it, the author has pointed to a wide range of problems in agrotourism. Discussing the foreign literature, the author briefly analysed selected classic works and in comparison with the previous book this part is clearly extended.

The second chapter, "Ideological assumptions", is largely a repetition from the earlier book. There are sub-chapters on the theory of what constitutes effective recreation, the philosophy of alternative tourism, assumptions underlying rural tourism and the prospects of, chances for and dangers in its development. This last sub-chapter may raise doubts as it does not mention any of the social and economic changes which have taken place in the 5 year period following the first book, which have created slightly different prospects, chances and dangers in the development of rural tourism.

A new issue in this chapter are questions about what agrotourism is and how important it is. As for the first question, the author enumerates its main positive sides, as for the other he points to the current factors of agrotourist development and the benefits (including ecological ones). He also discusses the dangers and losses resulting from development, but pointing out that all in all agrotourism affects the countryside in a positive way.

The next chapter deals with the agrotourist offer. The author briefly explains what an agrotourist product is, and then discusses the forms of agrotourist servi-

Rozdział czwarty jest poświęcony rozwojowi agroturystyki w świecie. Autor zachował strukturę rozdziału z wcześniejszego opracowania. W przeglądzie regionalnym zaprezentował ponownie te same kraje, takie jak: Francja, Niemcy, Austria, Wielka Brytania (Walia), Dania, Hiszpania, Szwajcaria i Węgry. Niektóre informacje o nich zostały poszerzone, np. kwestia programu szkolnego w zakresie agroturystyki w Niemczech, czy regulamin świadczenia usług agroturystycznych w Austrii. Także i w recenzowanej publikacji autor nie pokusił się o ogólne podsumowanie rozwoju agroturystyki w omawianych przez niego krajach.

W rozdziale piątym omówiona jest agroturystyka w Polsce. Autor przedstawił rys historyczny agroturystyki, jej rolę w rozwoju wsi, cechy, rozmiary i rozmieszczenie oraz predyspozycje przestrzenne do rozwoju w przyszłości. W dużej mierze treść jest powtórzeniem z wcześniejszego opracowania, a nowe zagadnienia poruszone zostały w podrozdziałach: „Bariery rozwoju agroturystyki w Polsce" i „Rozmiary i rozmieszczenie agroturystyki". W pierwszym, na mapach zostały pokazane braki w wyposażeniu indywidualnych gospodarstw rolnych w podstawowe instalacje. Szkoda jednak, że mapy są mało czytelne, a na jednej z nich jest błąd w legendzie (rys. 10 – chyba winno być procent ogółu indywidualnych gospodarstw rolnych bez wyposażenia w kanalizację). Największą zaletą omawianego rozdziału – w kontekście nowych treści – jest analiza wielkości agroturystycznej bazy noclegowej w Polsce, przeprowadzona w świetle różnych źródeł, jak GUS, badanie programu Phare Tourin II, badanie indywidualne oraz zespołowe.

Rozdział szósty, o dość zawiłym tytule: „Wykorzystanie gospodarstwa rolnego dla faunistycznego uatrakcyjnienia pobytu", stanowi całkiem nowe zagadnienie. Praktycy znajdą tu wskazówki co do sposobów wykorzystania różnych rodzajów zwierząt domowych w usługach agroturystycznych.

„Zagospodarowanie i urządzanie terenów i obiektów" jest kolejnym rozdziałem kierowanym głównie do praktyków. Wywody autora zilustrowane są rysunkami oraz kolorowymi fotografiami. Problematyka zagospodarowania turystycznego została poruszona na następujących poziomach: transgranicznym, ponadgminnym, gminnym, wiejskim, działki siedliskowej, budynku mieszkalnego i kwatery. Nowym elementem tego

ces according to the classic division into accommodation, board and complementary services. This chapter is largely a repetition of the corresponding chapter in the previous book.

The fourth chapter is devoted to the development of world agrotourism. Here the author also kept the structure of the corresponding chapter from the earlier book. In the regional overview he presented the same countries: France, Germany, Austria, Wales, Denmark, Spain, Switzerland and Hungary. Some information has been expanded, e.g. the issue of the school curriculum in connection with agrotourism in Germany, or of regular agrotourist services in Austria. The author did not draw any conclusions from the development of agrotourism in the countries he discussed.

The fifth chapter deals with agrotourism in Poland. The author presented a historical out-line of agrotourism, its role in the development of the countryside, its features, range and distribution, and the 'spatial' suitability for future development. To a large extent the contents are a repetition of the previous book, but new issues are found in the subchapters entitled "The barriers of agrotourist development in Poland" and "The range and distribution of agrotourism". In the former using maps the author presents farms which are insufficiently equipped, but it is regrettable that the maps are hard to read and one of them includes a mistake in the key (Fig. 10 – should be % of all individual farms without a sewage system). The greatest advantage of this chapter, in terms of new content, is the analysis of the quantity of agrotourist accommodation facilities in Poland based on various sources such as GUS (The General Statistics Office), Phare Tourin II research, individual and group research.

The sixth chapter has the vague title: "Exploiting the potential for the use of animals as a tourist attraction", and is a new issue. Practitioners will find advice on the exploitation of various kinds of animals in agrotourist services.

rozdziału jest zwięzłe zaprezentowanie zagadnień dotyczących funkcji użytkowych, gospodarczych oraz estetycznych zieleni wysokiej i niskiej.

„Organizacja i ekonomika działalności agroturystycznej" to tytuł ósmego rozdziału, w którym zostały przedstawione następujące zagadnienia: formy samoorganizacji usługodawców, organizacja agroturystyki w Polsce i Europie Zachodniej, współpraca międzynarodowa (czyli programy pomocowe dla Polski). Treść oraz układ tej części rozdziału zostały w niedużym stopniu zaktualizowane. Niejasne (w dalszym ciągu) pozostaje umieszczenie ogólnokrajowej reprezentacji stowarzyszeń agroturystycznych, jaką jest Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne", w podrozdziale „Przedsiębiorstwo agroturystyczne". Autor żadnym zdaniem nie wskazuje na taką rolę Federacji.

Dalsza część ósmego rozdziału poświęcona jest marketingowi agroturystycznemu (w tym, m.in. strukturze produktu turystycznego, kształtowaniu cen, dystrybucji i form promocji), także przepisom prawnym (omówionych jednak zbyt wybiórczo, np. bez podania źródeł co do ustawy o działalności gospodarczej) oraz kategoryzacji gospodarstw agroturystycznych. Zaprezentowane w tym rozdziale przykłady biznesplanów dla gospodarstw agroturystycznych, pokazują wysoką efektywność organizacyjno-gospodarczą tych gospodarstw, przy stosunkowo niedużych dochodach finansowych, jakie można uzyskać z działalności agroturystycznej.

W ostatnim rozdziale przedstawiona została problematyka strategicznego programu rozwoju agroturystyki. Autor zaprezentował m.in. najważniejsze sposoby formułowania strategii. Opowiedział się za tym, aby programy rozwoju agroturystyki powstawały „na wszystkich terytorialnych szczeblach organizacji i zarządzania", nie wyjaśniając, kto miałby być odpowiedzialny za taki program.

Zakończenie recenzowanej książki jest identyczne jak we wcześniejszej publikacji. Autor nie zechciał podsumować tego, co się wydarzyło w polskiej agroturystyce w ostatnich pięciu latach, jakie upłynęły od wydania przez niego pierwszej książki.

Całość pracy kończy aneks zawierający zestawienie dziewięciu przykładów definicji agroturystyki (cytowanych za praktykami i teoretykami, czego autor nie podaje), spisu stowarzyszeń agroturystycznych w Polsce i wybranych w Euro-

"The infrastructure and managing areas and buildings" is a chapter aimed primarily at practitioners containing figures and colour photographs. The problems of tourist infrastructure are discussed in the following ways: rural districts (*gminy*), areas larger than a rural district, inter-district organisations, villages, individual plots of land, residential buildings and individual tourist rooms. A new element of this chapter is a brief presentation of the economic and aesthetic functions of all kinds of vegetation.

"The organisation and economics of agrotourist activity" is the title of the eighth chapter where in the first part the author presents the following problems: the forms of self organisation of the service suppliers, the organisation of agrotourism in Poland and Western Europe and international co-operation (support programmes for Poland). The content and layout of this part have not been updated much and it is still unclear why the author mentioned the national federation of agrotourism *Hospitable Farms* (Polska Federacja Turystyki Wiejskiej *Gospodarstwa Gościnne*) in the subchapter called "Agrotourist enterprise". No part of the text suggests the federation has such a role.

The other part of the eighth chapter is devoted to agrotourism marketing (including the structure of the tourist product, price determinants, distribution and promotion), as well as legal regulations (discussed selectively e.g. without giving the sources of regulations referring to economic activity) and categories of agrotourist farms. The examples of business plans for agrotourist farms presented in this chapter show the high organisational and economic effectiveness of these farms despite the relatively small incomes which can be gained from agrotourist activity.

In the last chapter the author presents a strategic plan for the development of agrotourism. He shows, among other things, the basic ways of preparing a strategy as such, and outlines the contents of a strategic programme for agrotourism in a rural district (*gmina*). He supports the idea of development

pie (nie w pełni aktualnych, gdyż np. Turystyczny Związek Gmin Świętokrzyskich nie istnieje już od 1 stycznia 2000 r.) oraz przykładowy statut stowarzyszenia agroturystycznego. Bibliografia liczy ponad 250 pozycji.

Na zakończenie należy podkreślić, iż recenzowana książka, będąca poszerzonym uzupełnieniem wcześniejszej publikacji, stanowi kompleksowe opracowanie zagadnień z zakresu agroturystyki.

programmes functioning "at all territorial levels of organisation and management", but does not explain who should be responsible for such a programme at the supervisory level.

The conclusion is identical to that in the previous one and the author has not summed up what has happened in Polish agrotourism in the last five years after his first book was published.

The book ends with an appendix containing nine agrotourist definitions (quoted from practitioners and theoreticians which the author does not mention), a list of agrotourist societies in Poland and selected ones in Europe. This is not quite up to date e.g. *Turystyczny Związek Gmin Świętokrzyskich* (a tourist group of Świętokrzyskie Rural Districts) ceased to exist on 1st January 2000. There is also a sample statute of an agrotourist association. The bibliography consists of over 250 entries.

In conclusion it should be pointed out that the reviewed book, which is an extended supplement of the earlier publication, is a comprehensive study of agrotourist problems.